

ФРАНСИС СКОТ ФИЦДЖЕРАЛД

БАЗИЛ

ПЛЕНЕНАТА СЯНКА

Превод от английски: Пепа Дочева, 1986

chitanka.info

I

Базил Дюк Лий затвори входната врата зад гърба си и запали лампата в трапезарията. Гласът на майка му се понесе сънливо надолу по стълбите:

— Базил, ти ли си?

— Не, мамо, крадец е.

— Струва ми се, че дванайсет часа е доста късно за едно петнайсетгодишно момче.

— Бяхме в „Смитс“ и пихме по една сода.

Щом трябваше върху Базил да се прехвърли някое ново задължение, той ставаше „почти шестнайсетгодишен“, но когато въпросът опреше до някоя привилегия, той беше „петнайсетгодишно момче“.

Отгоре се зачуха стъпки и мисис Лий слезе по халат до първата площадка.

— Харесахте ли с Рипли пиесата?

— Да, много.

— За какво се разправяше?

— А, просто за един мъж. Съвсем обикновена пиеса.

— Нямаше ли заглавие?

— „Ти масон ли си?“

— Ааа. — Тя постоя, жадно загледана в будното му и живо лице, като го задържаше с погледа си на едно място. — Няма ли да идваш да си лягаш?

— Ще потърся нещо за хапване.

— Още нещо ли?

В първия момент не ѝ отговори. Застана пред една остьклена библиотечна етажерка в дневната и заразглежда книгите в нея с изцъклен поглед.

— Смятаме да поставим пиеса — каза изведенъж той. — Аз ще я напиша.

— Ами... това е много хубаво. Моля ти се, легни си по-рано.
Снощи също стоя до късно и сега имаш тъмни сенки и под очите.

След малко Базил взе от етажерката „Ван Бибър и други“, в която се зачете, докато ядеше пълна чиния ягоди, разбъркани с четвърт сметана. Върна се в дневната, където поседя няколко минути пред пианото, и докато храносмилаше, съзерцаваше цветната корица на една плоча с песен от „Среднощни синове“. На картинаката бяха нарисувани трима мъже във вечерно облекло и с цилиндри на главите, които се носеха весело по Бродуей на ослепителния фон на Таймс Скуеър.

Базил би отрекъл учудено предположението, че в последно време това беше любимото му произведение на изкуството. Но наистина беше така.

Той се качи на втория етаж. Извади от едно чекмедже на бюрото си тетрадка за упражнения и я отвори.

Базил Дюк Лий
училище „Сейнт Реджис“
Истчестър, Кънетикът
Тетрадка по френски за пети клас
А на следващата страница, под надписа „Неправилни глаголи“:

СЕГАШНО ВРЕМЕ

Je connais// nous con
Tu connais
Il connaît

Той обърна още един лист.

МИСТЪР УОШИНГТЪН СКУЕЪР

МУЗИКАЛНА КОМЕДИЯ

ОТ БАЗИЛ ДЮК ЛИЙ

КОМПОЗИТОР ВИКТОР ХЪРБЪРТ

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

Верандата на Клуба на милионерите край Ню Йорк.

Действието започва с хор.

ЛЕЙЛИЯ И ДЕБЮТАНТКИ:

*Не пеем тихо, не пеем и силно,
защото никой не е чувал откриващия хор.
Ние сме една весела дружина.
Обаче никой не е чувал откриващия хор.
Ние сме само една група дебютантки,
и то от най-веселите
и няма нещо, което да ни отегчи.
Ние сме най-досетливите и най-
красивите
в целия свят.
Обаче никой не е чувал откриващия хор.*

ЛЕЙЛИЯ (излиза напред): Ей, момичета, мистър Уошингтън Скуеър да се е мяркал днес насам?

Базил прелисти на следващата страница. Въпросът на Лейлия оставаше без отговор. Вместо него с едри букви бе написано съвсем ново заглавие:

ХИК! ХИК! ХИК!

СМЕШЕН ФАРС В ЕДНО ДЕЙСТВИЕ

ОТ БАЗИЛ ДЮК ЛИЙ

Сцена

Модерен апартамент близо до Бродуей, Ню Йорк. Почти полунощ е. С вдигането на завесата на вратата се чука; след няколко минути тя се отваря и в стаята влиза хубав мъж, облечен в официално вечерно облекло, придружен от свой приятел. Той явно е пиян, защото преплита език, носът му е червен и едва се държи на краката си. Мъжът светва лампата и застава в средата на сцената.

Стайвесънт: Хик! Хик! Хик!

О'ХАРА (негов приятел): Дявол да го вземе, цяла вечер само това повтаряш.

Базил обърна още един лист, после втори, като четеше забързано, но не и без интерес.

ПРОФЕСОР ТИКВИН: Така че, ако сте образован човек, както сам твърдите, сигурно ще можете да mi кажете как е на латински „това“.

Стайвесънт: Хик! Хик! Хик!

ПРОФЕСОР ТИКВИН: Правилно. Много добре, наистина. Аз...

На това място „Хик! Хик! Хик!“ спираше насред изречението. На следващата страница, със също тъй решителен почерк, сякаш предните две творби не бяха останали недовършени, бе изписано и дебело подчертано заглавието на трета:

ПЛЕНЕНАТА СЯНКА

МЕЛОДРАМАТИЧЕН ФАРС В ТРИ ДЕЙСТВИЯ

ОТ БАЗИЛ ЛЮК ЛИЙ

Сцена

Действието на цялата писес преминава в библиотеката в дома на Ван Бейкър в Ню Йорк. Библиотеката е обзаведена добре с червен лампион в единия край, по стените има кръстосани копия, шлемове и прочие, има и диван — общо взето, напомня кабинет в ориенталски стил.

Когато завесата се вдига, мис Сондърс, Лейлия Ван Бейкър и Естела Каридж седят край масата. Мис Сондърс е стара мома на около четирийсет години, много кокетлива. Лейлия е красива, с тъмни коси. Естела е с руси коси. Двете заедно са впечатляваща гледка.

„Пленената сянка“ изпълваше останалата част от тетрадката и продължаваше на още няколко отделни листа. Когато текстът свърши, известно време Базил седя замислен. През този театрален сезон в Ню Йорк преобладаваха „комедиите за мошеници“ и активната част от съзнанието му бе заета с вълнението, хода и точния и жив спомен от двете писес, които бе гледал. Тогава те го изпълваха с мечти, пренасяха го в един свят, много по-широк и по-блъскав от представления в тях, който съществуваше вън, зад прозорците и вратите им, и именно този мисловен свят, а не съзнателното желание да имитира „Офицер 666“ бе причината, която бе вдъхновила Базил да се заеме с настоящия си труд. След малко той написа „Второ действие“ на първия лист в нов тефтер и продължи да твори.

Измина един час. На няколко пъти той прибягва до два-три хумористични сборника и до една стара съкровищница на остроумието и хюмора, в която бяха балсамирани овехтелите викториански шеги на епископ Уилбърфорс и Сидни Смит. Точно когато в писесата му една врата бавно се отваряше, Базил дочу силно скърцане откъм стълбите. Той скочи, затаил дъх и разтреперан, но нямаше нищо; само една бяла нощна пеперуда се бълсна в мрежата, в другия край на града удари часовник и някаква птица изпърха с криле в едно дърво отвън.

Когато в четири и половина отиде до тоалетната, той изненадан видя, че утрото вече се синее през прозореца. Бе изкарана нощта буден. Спомни си, че онези, които не спят нощем, полудяват, и замръзнал на едно място в коридора, той се опита ужасен да се вслуша в себе си, за

да разбере дали не полудява. Всичко наоколо му изглеждаше неестествено реално; втурна се обезумял в спалнята си и започна трескаво да се разсъблича в желанието да настигне изчезващата нощ. Вече съблечен, хвърли последен, изпълнен със съжаление поглед към ръкописа си — цялата следваща сцена бе готова в главата му. Той направи компромис с начеващата си лудост, като си легна, но продължи да твори още един час.

Късно на следващата сутрин Базил се сепна, разбуден от една от двете безмилостни сестри скандинавки, които на теория бяха прислужниците на семейство Лий.

— Еднайсет часа! — изкрещя тя. — Даже и пет!

— Остави ме на мира — промърмори Базил. — Защо си дошла да ме будиш?

— Търсят те. — Той отвори очи. — Нощес си изял всичката сметана — продължи Хилда. — Нямаше за кафето на майка ти.

— Всичката сметана! — извика той. — Но аз видях, че има още.

— Тя беше вкисната.

— Това е ужасно! — възклика Базил и седна в леглото. — Ужасно!

В продължение на няколко секунди тя се наслаждаваше на смущението му. После каза:

— Рипли Бъкнър е долу — и излезе, затваряйки вратата зад себе си.

— Кажи му да се качи при мен! — извика той подир нея. — Хилда, защо никога не слушаш, поне за малко? Има ли поща за мен?

Отговор не последва. След малко влезе Рипли.

— Боже господи, още ли си в леглото?

— Нощес работих върху писата. Почти свърших с второ действие. — Той посочи бюрото си.

— Точно за това исках да говорим — каза Рипли. — Майка смята, че трябва да включим и мис Халибъртън.

— За какво ни е?

— Просто да присъства.

Макар че мис Халибъртън бе приятно същество, което съчетаваше професиите на учителка по френски и по бридж, понякога придружаваше неофициално младите момичета и бе приятелски

настроена към децата, Базил усещаше, че нейното наставничество би придало на постановката им непрофесионално звучене.

— Тя няма да се меси — продължи Рипли, който явно цитираше майка си. — Аз ще бъда продуцентът, а ти режисьорът, както сме се разбрали, но ще бъде добре, ако вземем и нея като суфльор или да се грижи за реда по време на репетициите. Това ще се хареса на майките на момичетата.

— Добре — съгласи се неохотно Базил. — А сега слушай, дай да видим кого ще включим в актьорския състав. Първо, главното действащо лице — това е един джентълмен крадец, когото наричат Сянката. Само че накрая се разбира, че той всъщност е млад мъж от светското общество, който прави всичко заради някакъв бас и изобщо не е крадец.

— Ще го играеш ти.

— Не, ти ще го играеш.

— Хайде, хайде. Ти си най-добрият артист — запротестира Рипли.

— Не, аз ще взема по-малка роля, за да мога да ви ръководя.

— А аз няма ли да бъда продуцент?

Разпределението на актрисите, вероятно всички изгарящи от желание, се оказа трудна работа. Накрая се спряха на Имоджин Бисъл за главната женска роля; Маргарет Торънс — за нейната приятелка, и Кони Дейвис за ролята на мис Сондърс — „стара мома, много кокетлива“.

Понеже Рипли предположи, че няколко други момичета ще се разсърдят, ако не участвуват, Базил вкара в писата си една прислужница и една готвачка, „които просто могат да надничат от кухнята“. Той решително отхвърли следващото предложение от страна на Рипли прислужниците да бъдат две или три и да има „някаква шивачка“ и медицинска сестра. И най-безтелесният джентълмен крадец би видял зор, ако трябва да се движи в къща, която гъмжи от толкова много жени.

— Мога да ти кажа имената на двама души, които няма да включим — каза Базил замислено, — това са Джо Гормън и Хюбърт Блеър.

— Аз нямаше да участвам в писата, ако в нея играеше Хюбърт Блеър — заяви Рипли.

— Аз също.

Почти невероятният успех на Хюбърт Блеър сред момичетата бе причинил на Базил и Рипли доста страдания от ревност.

Двамата тръгнаха по домовете на бъдещите си актьори и още в самото начало начинанието им понесе първия удар. Имоджин Бисъл трябвало да замине за Рочестър, щата Минесота, за да й оперират апандисита и щяла да отсъства три седмици.

Двамата се размислиха.

— Какво ще кажеш за Маргарет Торънс?

Базил поклати глава. Той си представяше Лейлия като нещо поизключително и по-енергично от Маргарет Торънс. Не че Лейлия беше кой знае колко енергична, дори и за Базил в нея имаше по-малко живот, отколкото в момичетата от картинките на Харисън Фишър, които си бе закачил на стената в училище. Но тя не беше Маргарет Торънс. Тя не беше някой, с когото веднага можеш да се срещнеш, стига да се обадиш половин час предварително по телефона.

Той отхвърляше кандидатка след кандидатка. Накрая в съзнанието му започна да се мярка едно лице като че ли в друга връзка, но затова пък така упорито, че той произнесе името й:

— Ивлин Бийби.

— Коя?

Макар че Ивлин Бийби бе едва на шестнайсет години, нейната рано узряла красота я бе издигнала сред по-големите и за Базил тя изглеждаше на възрастта на неговата героиня Лейлия ван Бейкър. Беше все едно да молиш за участие Сара Бернар, но след като веднъж се бе сетил за нея, всички други възможности му изглеждаха бледи.

По обяд двамата позвъниха на входната врата на семейство Бийби и се вкамениха от смущение, когато им отвори самата Ивлин и с учтивост, под която прикри известна изненада, ги покани да влязат.

Неочаквано, през портала към дневната, Базил видя и разпозна един младеж, обут в голф.

— Май че ще е по-добре да не влизаме — каза бързо той.

— Ще дойдем някой друг път — дададе Рипли. Двамата се втурнаха към вратата, но Ивлин застана на пътя им.

— Не се излагайте — настоя тя. — Това е само Анди Локхарт.

Само Анди Локхарт — спечелил на осемнайсет години купата на Шампионата по голф в Западните щати, капитан на студентския отбор

по бейзбол, красавец, успяващ във всяко начинание, жив символ на великолепния и блескав свят на Йейлския университет. В продължение на цяла година Базил бе вървял като него и безуспешно се бе опитвал да свири на пианото по слух, както можеше Анди Локхарт.

Двамата бяха вмъкнати насила в стаята само защото нямаше как да избягат. Изведнъж намеренията, с които бяха дошли, им се сториха самонадеяни и абсурдни.

Ивлин разбра състоянието им и се опита да ги разсее с приятни закачки.

— Е, крайно време беше да дойдеш да ме видиш — каза тя на Базил. — Всяка вечер си седя вкъщи и те чакам от... още от танците у Дейвис. Защо не дойде досега?

Той я изгледа тъпло, без да може дори да се усмихне, и измърмори:

— Да, да, чакала си ме.

— Чаках те, разбира се. Седни и ми кажи защо ме пренебрегваше! Предполагам, че и двамата сте тичали подир красивата Имоджин Бисъл!

— Ами аз разбрах... — започна Базил. — Чух от някого, че била заминала да ѝ правят операция от апандисит... тоест... — Той понижи глас до неразбираемост, тъй като Анди Локхарт, който бе седнал пред пианото, изсвири замислено няколко акорда, които прераснаха в максикс — ексцентричното доведено дете на тангото. Като ритна назад едно килимче и повдигна леко роклята си, Ивлин се изви в кръг, почуквайки ритмично с пети по пода.

Двамата седяха безчувствени като възглавници върху канапето и я гледаха. Тя беше почти красива, имаше доста едри черти и силен младежки тен, зад който сърцето ѝ сякаш винаги примираше от смях. Гласът ѝ и гъвкавото ѝ тяло непрекъснато имитираха и окарикатуряваха всеки чужд звук и жест, затова дори и онези, които не я обичаха, признаваха, че „Ивлин винаги може да те разсмее“. Тя завърши танца си с благовейно изражение, като се престори, че се спъва, и се хвана уплашено за пианото, при което Базил и Рипли се разсмяха. Като видя, че не са вече толкова притеснени, тя се приближи и седна до тях, а те отново се разсмяха, когато им каза:

— Извинете, че съм толкова спъната.

— Искаш ли да изпълняваш главната женска роля в една пиеса, която ще поставим? — попита Базил, обзет от внезапно отчаяние. — Ще я изнесем в училище „Мартиндейл“ и ще бъде за детския фонд.

— Базил, това е така неочеквано.

Анди Локхарт се извърна от пианото.

— Какво ще давате — музикална вечеринка ли?

— Не, пиеца за мошеници, озаглавена „Пленената Сянка“. Мис Халибъртън ще я ръководи. — Изведнъж той осъзна колко удобно беше, че може да се скрие зад нейното име.

— Защо не представите нещо като например „Частният секретар“? — прекъсна го Анди. — Това е хубава пиеца за вас. Давахме я, когато бях последна година ученик.

— О, не, всичко е уредено — побърза да каже Базил. — Ще поставяме тази пиеца, защото аз съм я написал.

— Ти си я написал!

— Да.

— Боже господи! — възклика Анди, след което продължи да свири.

— Виж какво, Ивлин — каза Базил. — Това ще продължи само три седмици и ти ще бъдеш главната изпълнителка.

Тя се разсмя:

— О, не. Не бих могла. Защо не вземете Имоджин?

— Тя е болна, нали ти казах. Чуй...

— Или пък Маргарет Торънс?

— Не искам никоя друга, освен теб.

Прямотата на тези негови думи я затрогна и в един миг тя се поколеба. Но героят от Шампионата по голф в Западните щати се извърна от пианото с присмехулна усмивка и Ивлин поклати глава.

— Не мога, Базил. Може би ще се наложи да замина с нашите на Изток.

Базил и Рипли станаха с неохота.

— Боже мой, Ивлин, как ми се иска да се съгласиш да участваш.

— Де да можех.

Базил се спря, като премисляше бързо — желаеше я повече от всяко; действително без нея едва ли си струваше да се захващат с пиецата. Внезапно устата му изрекоха една отчаяна хитрина:

— Ти наистина ще бъдеш чудесна. Разбиращ ли, главната мъжка роля ще се изпълнява от Хюбърт Блеър.

Наблюдаваше я със затаен дъх и я видя как се колебае.

— Довиждане — сбогува се той.

Ивлин ги придружи до вратата и после излезе с тях на верандата леко намръщена.

— Колко дълго казахте, че ще продължат репетициите? — попита тя замислено.

II

Една августовска вечер три дни по-късно Базил четеше писата пред актьорския състав на верандата на мис Халибъртън. Беше нервен и в началото го прекъсваха с „По-силно“ и „Не така бързо“. Точно когато публиката му започна да се забавлява от остроумните реплики на двамата комични крадци — реплики, които бяха служили и на Уибър, а също и на Фийлдс, — четенето бе прекъснато от закъснялото пристигане на Хюбърт Блеър.

Хюбърт бе петнайсетгодишно празноглаво момче, но притежаваше две-три умения, които владееше в изключителна степен. И тъй като една способност предполага наличие и на други, момичетата не преставаха да му угаждат и на най-глупавите прищевки, като търпяха непостоянството на чувствата му, и нищо не беше в състояние да ги разубеди, че биха могли да надвият пълното му безразличие. Те се опияняваха от смайващото му самочувствие, от ангелското му простодушие, под което се криеше лукава способност да надхитря другите, и от изключителната му физическа привлекателност. Дългокрак, добре сложен, той притежаваше баланса на акробат, присъщ само на хората, „израсли близко до земята“. Непрекъснато се движеше, което бе приятно за окото, и Ивлин Бийби не беше единственото по-голямо момиче, което намираше в него някакво тайнствено обещание и го наблюдаваше отдавна с нещо повече от любопитство.

Сега той стоеше на вратата, а върху кръглото му нахално лице бе изписано фалшиво почитание.

— Извинете — каза той, — това Първа методистка епископална църква ли е? — Всички се разсмяха, дори и Базил. — Не знаех. Помислих си, че се намирам точно в тази църква, но съм събркал адреса.

Всички отново се разсмяха някак си обезсърчен, Базил почака, докато Хюбърт се настани до Ивлин Бийби. После отново започна да чете, докато останалите наблюдаваха заплеснато опитите на Хюбърт да

закрепи един стол на задните му крака. Този скърцащ експеримент продължи като съпровод на четенето. Вниманието бе насочено обратно към писата едва когато Базил каза отчаяно:

— А сега се появяваш ти, Хюб.

Базил чете в продължение на повече от час. Когато накрая затвори тетрадката си и вдигна свенливо поглед, избухна гръм от спонтанни ръкопляскания. Той се бе ръководил стриктно от своите образци и независимо от всичките си нелепости резултатът наистина бе интересен — това беше писата. Накрая остана малко, за да поговори с мис Халибъртън, след което си тръгна, изгарящ от вълнение, и порепетира насаме в августовската нощ.

Първата седмица от репетициите представляваше за Базил едно непрекъснато тичане от залата до сцената и обратно и крещене: „Не! Виж, Кони, ти излизаш на сцената ето така.“ После започнаха неприятностите. Един ден на репетицията пристигна мисис Ван Шелинджър и след като изчака края, заяви, че не може да позволи на Гладис да играе в „песна за престъпници“. Тя даде идея как да се избегне този елемент — например вместо двамата комични крадци можеха да сложат „двама смешни фермери“.

Базил я слушаше ужасен. Когато тя си отиде, той заяви пред мис Халибъртън, че няма да промени нищо. За щастие Гладис играеше готвачката — вмъкната роля, която можеше да се съкрати, но отсъствието ѝ се почувствува по друг начин. Тя беше тиха и послушна, „най-добре възпитаното момиче в града“, и когато си отиде, тонът по време на репетициите стана груб. Онези, които имаха единствено реплики като „Ще попитам мисис Ван Бейкър, сър“ в първо действие и „Не, госпожо“ в трето, започнаха да показват признания на неспокойство през останалото време. Тъй че сега нещата вървяха така:

„Моля ти се, накарай това куче да мълкне или си го дръж вкъщи!“

Или:

„Къде е тази прислужница? За бога, Маргарет, събуди се!“

Или:

„Какво толкова смешно име, дявол да го вземе?“

Все по-голям проблем ставаше тактичното справяне с Хюбърт Блеър. Независимо от нежеланието да си научи репликите той беше задоволителен актьор, но когато не играеше, ставаше досаден.

Разиграваше нескончаем театър специално за Ивлин Бийби, който взимаше различни форми: гонеше я любовно из салона или пък незабелязано хвърляше фъстъци през рамо и те падаха загадъчно по сцената.

Когато му извикваха да се държи прилично, той промърморваше „Ооо, я си затваряй устата!“ достатъчно силно, за да може Базил да се досети, но да не го чуе.

Ивлин Бийби обаче оправда всичките очаквания на Базил. Щом стъпеше на сцената, тя приковаваше изцяло вниманието на всички и Базил оцени това, като разшири ролята ѝ. Той завиждаше на полусантименталното удоволствие, което тя и Хюбърт изпитваха по време на общите им сцени и чувствуваше неясна и безлична ревност от това, че почти всяка вечер след репетициите двамата се разкарваха с Хюбъртовия автомобил.

Един следобед, когато бяха изминали две седмици от началото на репетициите, Хюбърт дойде с цял час закъснение, по време на първото действие се шля наоколо и накрая заяви пред мис Халибъртън, че ще си ходи.

— Защо? — попита го Базил.

— Трябва да свърша някои неща.

— Важни ли са?

— Теб какво те интересува?

— Разбира се, че ме интересува — каза разпалено Базил, при което се намеси и мис Халибъртън:

— Няма смисъл да се карате. Това, което Базил иска да ти каже, Хюбърт, е, че ако става дума за нещо, което не е толкова важно... та нали всички ние се лишаваме от удоволствията си, за да има успех пиемата.

Хюбърт слушаше с явно отегчение.

— Трябва да отида с колата до центъра и да взема татко.

Той погледна Базил хладнокръвно, като че ли с това го предизвикваше да отрече уместността на оправданието му.

— Тогава защо дойде с един час по-късно? — попита го Базил.

— Защото трябваше да направя нещо за майка.

Вече се беше събрала групичка и той я огледа победоносно. Оправданието бе неприкосновено, но единствен Базил разбра, че е неискрено.

— Дрън-дрън! — каза той.

— Ти си мислиш тъй... Перко.

Базил пристъпи към него с пламнали очи.

— Какво каза?

— Казах „Перко“. Не те ли наричат така в училището?

Това беше истина. Прозвището го бе последвало чак в родния му град. Макар че пребледня от яд, Базил бе обхванат от огромно безсилие, тъй като осъзна, че миналото винаги дебне наоколо. Той видя лицата на съучениците си, които го гледаха подигравателно. Хюбърт се изсмя.

— Махай се! — извика Базил пресипнало. — Хайде! Махай се веднага!

Хюбърт отново се изсмя, но когато Базил направи крачка към него, се отдръпна.

— И без това не искам да участвам в пиецата ти. Никога не съм искал.

— Тогава се махай от салона.

— Базил, недей! — Мис Халибъртън застана между тях, притаила дъх. Хюбърт се изсмя още веднъж и затърси шапката си.

— Не искам да участвам в шантавата ти пиеца — каза той. След това се обърна бавно и наперено и излезе важно от салона.

Този следобед ролята на Хюбърт чете Рипли Бъкнър, но над репетицията надвисна облак. Играта на мис Бийби бе лишена от обичайното въодушевление, а останалите се събираха на групички и си шушукаха, но щом Базил се приближеше до тях, мъркваха. След репетицията мис Халибъртън, Рипли и Базил проведоха съвещание. След като Базил категорично отказа да поеме главната роля, решиха да включат някой си Мейол де Бек, когото Рипли познаваше бегло и който си бе създад името сред театралните среди на Централната гимназия.

На следващия ден обаче им бе нанесен непоправим удар. Ивлин, изчервена и смутена, заяви пред Базил и мис Халибъртън, че родителите ѝ били променили решението си — щели да заминават на Изток следващата седмица и в края на краишата нямало да може да участвува в пиецата. Базил разбра. Тя се бе задържала толкова дълго само заради Хюбърт.

— Довиждане — каза ѝ той мрачно.

Очевидното му отчаяние я засрами и тя се опита да се оправдае.

— Наистина нищо не мога да направя. О, Базил, толкова съжалявам!

— Не можеш ли да останеш при мен една седмица след като вашите заминат? — попита невинно мис Халибъртън.

— Невъзможно е. Татко иска да пътуваме всички заедно. Това е единствената причина. Ако не беше така, щях да остана.

— Добре — каза Базил. — Довиждане.

— Базил, нали не ми се сърдиш? — Обзе я чувство на разкаяние.

— Ще направя всичко, за да ви помогна. Ще идвам на репетициите през тази седмица, докато намерите друга, а след това ще се опитам да и помогна с каквото мога. Но татко казва, че трябва да заминем.

След репетицията този следобед Рипли напразно се опитваше да повдигне духа на Базил, като му даваше предложения, които той отхвърляше с презрение. Маргарет Торънс? Кони Дейвис? Те едва се справяха със сегашните си роли. На Базил му се струваше, че начинанието им се разпада пред очите му.

Когато си тръгна към къщи, бе все още рано. Той седна отчаяно до прозореца в спалнята си и се загледа в момченцето на съседите Барнфийлд, което си играеше тъжно и само в двора до техния.

Майка му се прибра в пет часа и веднага забеляза уничието му.

— Теди Барнфийлд има заушки — подхвана тя, като се опитваше да го разсее. — Затова играе съвсем сам.

— Така ли? — попита вяло той.

— Никак не е опасно, но е много заразно. Ти ги прекара, когато беше на седем години.

— Хм.

Тя се поколеба.

— За писата ли се тревожиш? Да не би да е станало нещо?

— Не, мамо. Просто искам да постоя сам.

След малко той стана и се запъти да си вземе едно малцово мляко от сладкарницата на ъгъла.

Почти беше решил да отиде при мистър Бийби и да го попита не би ли могъл да отложи пътуването си на Изток. Само ако можеше да бъде сигурен, че това е единствената причина на Ивлин.

Мислите му се нарушиха от появата на деветгодишния брат на Ивлин, който идваше насреща по улицата.

— Здравей, Хам. Разбрах, че ще заминавате.

Хам кимна.

— Замиnavame следващата седмица. На море.

Базил го погледна замислено, като че ли посредством близостта си с Ивлин той можеше да му помогне да ѝ въздейства.

— Къде отиваш сега? — попита го Базил.

— Да играя с Теди Барнфийлд.

— Какво? — възклика Базил. — Но ти не знаеш ли... — Той мълкна. Обзе го дива, престъпна идея; в съзнанието му изплуваха думите на майка му: „Никак не е опасно, но е много заразно.“ Ако малкият Хам Бийби се заразеше от заушки, и Ивлин *нямаше да може да замине...*

Базил взе решението бързо и хладнокръвно.

— Теди играе в задния двор — каза той. — Ако искаш да отидеш при него, без да минаваш през къщата, защо не минеш по тази улица и не влезеш през задния вход?

— Добре. Благодаря — каза доверчиво Хам.

Базил постоя една минута и гледа след него, докато завие по улицата за задния вход, с пълното съзнание, че това е най-лошото нещо, което бе направил до този момент в живота си.

III

Една седмица по-късно мисис Лий приготви вечерята по-рано — само най-любимите неща на Базил: кълцано говеждо, пържени картофки, резенчета праскови със сметана и разни пикантни деликатеси.

На всеки две-три минути Базил възкликаше: „Боже мой! Колко ли е часът?“, и излизаше в антрето, за да погледне часовника.

— Тоя часовник точен ли е? — попита той с неочеквано подозрение. За първи път се интересуваше от подобно нещо.

— Абсолютно точен е. Ако ядеш толкова бързо, ще те заболи стомах и няма да можеш да играеш добре.

— Какво мислиш за програмата? — попита я той за трети път. — „Рипли Бъкнър младши представя комедията на Базил Дюк Лий «Пленената Сянка»“.

— Смятам, че е много добре.

— Всъщност той не я представя.

— Въпреки това звучи много добре.

— Колко ли е часът? — попита той.

— Току-що каза, че е шест и десет.

— Е, струва ми се, че трябва да тръгвам.

— Изяж си прасковите, Базил. Ако не ядеш, няма да можеш да играеш.

— Аз няма да играя — каза търпеливо той. — Ролята ми е съвсем малка и няма никакво значение... — Беше толкова досадно да обяснява. — Моля те, мамо, не ми се усмивай, когато изляза на сцената — помоли я той. — Просто все едно, че е някой друг.

— Не може ли да ти кажа поне „здравей“?

— Какво? — Беше загубил чувството си за хумор. Сбогува се. Като полагаше всички усилия да смели не толкова храната, колкото сърцето си, което бе паднало в стомаха му, той тръгна към училище „Мартиндейл“.

Когато светналите му прозорци се изправиха пред него в нощта, вълнението му стана непоносимо; сградата нямаше нищо общо с онази, в която бе влизал спокойно в продължение на три седмици. Стъпките му отекнаха знаменателно и зловещо по безлюдния коридор; горе в салона завари само пазача, който подреждаше столовете в редици, и той закрачи по празната сцена, докато чу, че някой влиза.

Беше Мейол де Бек, високият, умен и не много приятен младеж, когото бяха взели от Лоуър Крест Авеню, за да изпълнява главната мъжка роля. Мейол, който изобщо не беше развълнуван, се опита да завърже приятелски разговор с Базил. Той искаше да го попита дали според него Ивлин Бийби ще има нещо против, ако поискан да я види, след като мине представлението. Базил предполагаше, че няма да има. Мейол каза, че имал един приятел, чийто баща бил собственик на пивоварна и имал дванайсет цилиндров автомобил.

— Брей! — каза Базил.

В седем без четвърт участниците запристигаха на групи — Рипли Бъкнър заедно с шестте момчета, които бе съbral, за да играят ролята на контрольори и разпоредители; мис Халибъртън, която се стараеше да изглежда много спокойна и благонадеждна, и Ивлин Бийби, която влезе така, като че ли се бе предала, и погледът, който хвърли на Базил, сякаш казваше: „Е, изглежда, че в края на краишата наистина ще участвам.“

Мейол де Бек трябваше да гримира момчетата, а мис Халибъртън — момичетата. Не след дълго Базил стигна до заключението, че мис Халибъртън няма никаква представа от гримиране, но сметна за дипломатично да не казва нищо в присъствието на толкова много дами, а просто завеждаше поотделно всяко момиче при Мейол да го оправи, след като мис Халибъртън приключеше с гримирането му.

Едно възклицание от страна на Бил Камф, който бе застанал до една пролука на завесата, накара Базил да изтича до него. Някакъв висок и плешив мъж с очила беше влязъл и бе настанен по средата на салона, след което се зачете в програмата. Той беше публиката. Зад неговите очакващи очи, изведнъж толкова загадъчни и неразбираеми, беше тайната за провала или успеха на писцата. Той прочете програмата, свали очилата си и се огледа. Влязоха две възрастни жени с две момченца, а веднага след тях и още десетина души.

— Хей, Рипли — подвикна тихо Базил. — Кажи им да сложат децата отпред.

Рипли, който се движеше с труд в полицейската си униформа, вдигна глава и дългият черен мустак над горната му устна потрепна възмутено.

— Отдавна съм се сетил за това.

Салонът, който се запълваше бързо, гъмжеше. Децата от първата редица подскачаха нагоре-надолу по столовете, всички говореха и си подвикваха, с изключение на няколкото десетки готвачки и домашни прислужници, които седяха тихо и сковано на двойки из салона.

После внезапно всичко беше готово. Изглеждаше невероятно. „Спрете! Спрете!“ — искаше да извика Базил. „Не може да е готово. Сигурно има нещо, винаги има по нещо“, но затъмненият салон, както и пианото и цигулката на „Гийърс Оркестра“, които засвириха „Ела при мен във сенките“, опровергаха думите му. Мис Сондърс, Лейлия ван Бейкър и приятелката ѝ, Естела Каридж, вече бяха заети места си на сцената, а мис Халибъртън стоеше зад кулисите със суфльорския екземпляр на пиемата в ръце. Изведнъж музиката спря и разговорите отпред замряха.

„О, боже! — помисли си Базил. — О, боже мой!“

Завесата се вдигна. Отнякъде се чу ясен глас. Възможно ли беше да идва от непознатата групичка на сцената?

Да, мис Сондърс. Заявявам ви, че ще го направя!

Но, мис Лейлия, не смятам, че в днешно време вестниците са подходящо четиво за младите дами.

Не ме интересува. Искам да прочета за оня странен джентълмен крадец, когото наричат Сянката.

Значи, пиемата бе започнала. Почти преди да го осъзнае, сред публиката премина вълна от смях, когато Ивлин започна да имитира мис Сондърс зад гърба ѝ.

— Пригответи се, Базил — прошепна мис Халибъртън.

Базил и Бил Камф, крадците, хванаха под мишниците от двете страни Виктор ван Бейкър, безпътния син на семейството, и се

приготвиха да му помогнат да влезе през предната врата.

Беше необичайно естествено да си на сцената и всички тези лица да те гледат окуражаващо. Мярна му се лицето на майка му и други лица, които познаваше и си спомняше.

Бил Камф се запъна на една реплика, но Базил бързо му подсказа и продължи.

Мис Сондърс: Значи, вие сте член на Градския съвет от Шести район?

Рабит Симънс: Да, госпойце.

Мис Сондърс (като поклаща кокетливо глава): И какво е това член на градски съвет?

Чайнаман Ръд: Член на градски съвет означава наполовина политик, наполовина пират.

Това бе една от репликите, с които Базил особено се гордееше, но откъм публиката не се чу никакъв звук, нямаше дори усмивки. Само миг след това Бил Камф изтри разсеяно челото си с кърпичката си и се опули, стреснат от червените петна грим по нея, при което публиката избухна в смях. Театърът бе от този род.

Мис Сондърс: Значи, вие вярвате в духове, мистър Ръд?

Чайнаман Ръд: Да, госпойце, аз наистина вярвам в духове. Имате ли тук^[1]?

Следващият първият важен момент. На затъмнената сцена се отвори бавно един прозорец и Мейол де Бек, „в официално вечерно облекло“, прескочи през перваза. Той тръгна предпазливо на пръсти от единния край на сцената към другия, когато се появи Лейлия ван Бейкър. Отначало тя се изплаши, но той я увери, че е приятел на брат ѝ Виктор. Двамата се заговориха. Тя му разказа наивно, но въпреки това прочувствено за възхищението си от Сянката, за чийто подвиги бе чела. Надяваше се обаче, че Сянката няма да дойде тази нощ у тях, тъй като скъпоценностите на семейството се намираха в ей този сейф вдясно.

Непознатият беше гладен. Бил закъснял за вечеря и не бил хапвал нищо тази вечер. Какво би казал за няколко бисквити с мляко?

Да, това би било чудесно. Тя едва бе излязла от стаята, когато той коленичи пред сейфа и зачовърка ключалката му, несмущаван от разочаровация надпис „Торта“ върху вратата му. Тя се отвори, но той чу стъпки отвън и я затвори точно в мига, в който Лейлия влезе с бисквитите и млякото.

Двамата мълчаха, очевидно привлечени един към друг. Влезе мис Сондърс, много кокетливо, и бе представена. Ивлин отново я изимитира зад гърба ѝ и публиката избухна в смях. Влязоха още обитатели на дома и също бяха представени на непознатия.

Какво е това? На вратата се похлопва и Мълиган, полицай, се втурва вътре.

Току-що получихме информация от Централното управление, че известният на всички крадец, наричан Сянката, е бил забелязан да влиза през прозореца! Никой не може да напуска тази нощ къщата?

Завесата се спусна. Първите викове от публиката — откъм по-малките братя и сестри на артистите, изпълнени с ентузиазъм — бяха изключително щедри. Актъорите се поклониха.

Миг след това Базил се намери насаме с Ивлин Бийби на сцената. Тя се бе облегнала на една маса и с този си грим приличаше на уморена кукла.

— Уф, Базил — каза тя.

Не беше му простила напълно, задето я бе накарал да си изпълни обещанието, след като заушките на братчето ѝ бяха причинили отлагането на пътуването им на Изток, и Базил тактично я бе оттягвал, но ето че сега се сблъскаха в меката светлина на вълнението и успеха.

— Ти беше чудесна — каза ѝ той. — Чудесна!

Базил се замисли за миг. Той никога нямаше да може да я достигне, защото тя търсеше някой като себе си — някой, който би могъл да се издигне до нея чрез собствените ѝ чувства, като Хюбърт Блеър. Интуицията ѝ подсказваше, че Базил притежава някакви съмътни достойнства, но извън това неговият непрекъснат стремеж да кара другите да мислят и чувстват я тревожеше и плашеше. Неочаквано обаче в тази ярка вечер те се наведоха напред и кротко се целунаха — и от този миг, след като нямаха обща почва дори за кавги, двамата станаха приятели за цял живот.

Когато завесата се вдигна за второто действие, Базил се спусна по едни стълби, изкачи се по други в дъното на салона и застана там да гледа в тъмното. Заедно с публиката той се смееше тихичко и се наслаждаваше на писата, като че ли не я беше гледал до този момент.

Имаше една сцена във второ действие и една в трето, които много си приличаха. И в двете Сянката, останал сам на сцената, биваше изненадван от появата на мис Сондърс. Мейол де Бек, който имаше само десет дни за репетиции, бе склонен да ги бърка, но Базил бе съвсем неподгответен за онова, което се случи. Когато влезе Кони, Мейол каза репликата си от трето действие и тя му отвърна в същия дух.

Останалите, които излязоха на сцената, се поддадоха на нервността и объркането и така изведнъж по средата на второто действие те играеха трето. Всичко стана толкова бързо, че в първия миг Базил изпита съвсем неясно чувство, че нещо не е наред. После се втурна надолу по стъпалата, изкачи другите и се намери зад кулисите, като викаше:

— Спуснете завесата! Спуснете завесата!

Момчетата, които стояха там ужасени, се спуснаха към въжетата. В следващия миг Базил, задъхай, застана с лице към публиката.

— Дами и господа — каза той, — поради промяна в актьорския състав стана грешка. Ако ни извините, ще изиграем последната сцена отново.

Той се оттегли зад кулисите сред вълна от смях и ръкопляскания.

— Хайде, Мейол! — извика развлнувано той. — Върни се сам на сцената. Репликата ти е: „Искам само да се убедя, че скъпоценностите са си тук“, а на Кони е: „Проверете, не се притеснявайте от мен.“ Хайде! Вдигайте завесата!

В следващия миг всичко се оправи от само себе си. Някой донесе вода на мис Халибъртън, която бе почти припаднала, и когато действието свърши, всички излязоха да се поклонят втори път. След двайсет минути писата свърши. Героят притисна Лейлия ван Бейкър към гърдите си и си призна, че е Сянката, „при това пленена Сянка“; завесата се вдигаше и спускаше отново и отново; издърпаха мис Халибъртън насила на сцената, а разпоредителите се приближиха по пътеките, отрупани с цветя. После всичко стана неофициално и актьорите се смесиха с публиката, като се чувстваха важни и

получаваха поздравления от всички страни. Един възрастен мъж, който Базил не познаваше, се приближи до него и му стисна ръката с думите: „Един ден ти ще станеш известен“, а някакъв журналист от вестника го попита дали наистина е само на петнайсет години. Всичко това може би беше много лошо и деморализиращо за Базил, но вече бе останало зад гърба му. Още когато публиката се разотиваше и последните няколко души поговориха с него и си тръгнаха, той почувствува огромна празнина в душата си. Всичко беше свършило, приключило и отминало — цялата работа, целият интерес, вглъбението. Празнотата напомняше страх.

— Лека нощ, мис Халибъртън. Лека нощ, Ивлин.
— Лека нощ, Базил. Поздравления, Базил. Лека нощ.
— Къде ми е палтото? Лека нощ, Базил.
— Оставете костюмите си на сцената, моля. Трябва да ги върнем утре.

Той си тръгна почти последен, като преди това се качи на сцената за малко и огледа празния салон. Майка му го чакаше и те тръгнаха заедно към къщи през първата прохладна вечер за годината.

— Е, според мен мина много добре. Доволен ли си? — В първия миг той не ѝ отговори. — Не си ли доволен как мина?

— Доволен съм. — Той извърна глава.

— Какво има?

— Нищо. — След което добави: — Никой всъщност не го интересува, нали?

— Какво да го интересува?

— Всичко.

— Всеки се интересува от различни неща. Аз например се интересувам от теб.

Инстинктивно той се дръпна настрами от ръката, която бе протегната гальовно към него.

— О, не. Не искам да кажа това.

— Ти просто си преуморен, момчето ми.

— Не съм преуморен. Просто ми е малко тъжно.

— Не бива да ти е тъжно. Ами че хората ми казваха, след като свърши писата...

— О, всичко това свърши. Не ми говори — никога вече не ми говори за това.

— Тогава защо си тъжен?
— О, заради едно малко момче.
— Кое момче?
— За малкия Хам — ти няма да го разбереш.
— Когато се приберем, искам да вземеш един наистина горещ душ, за да си успокоиш нервите.
— Добре.

Но когато се прибра вкъщи, Базил потъна в дълбок сън още на канапето. Майка му се поколеба. После го зави с одеяло и една пътна покривка, подпъхна една възглавница под противящата му се глава и се качи в спалнята си.

Тя стоя на колене пред леглото си дълго време.

„Боже, помогни му! Помогни му! — молеше се тя. — Защото той има нужда от помощ, която аз вече не мога да му дам.“

[1] Игра на думи — на английски „spirits“ означава едновременно „духове“ и „спирт, алкохол“. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.